

מסורת הש"ס

(א) [נפסחם ית: וז"ל; ג] ולא למעוטי לכהנה שאין פסול זה כו'. רש"ל, א' ונ"ש; גנשי' שהאריך עוד בזה,

—

תורה אור השלם

וְהַבֶּשֶׂר אֲשֶׁר יֵצֵעַ בְּכָל עָמָא לֹא יֵאָכֵל בְּאֵשׁ יִשְׂרָאֵל וְהַבֶּשֶׂר בֶּל טָהוֹר יֵאָכֵל בְּשָׂרָהּ.

—

הגהות הב"ח

(א) רש"י ז"ה אמר לך וכו' ממשיך דבעל אמי: **(ב)** ד"ה ומאחר וכו' לך יומנן פריך דקלמרי: **(ג)** ד"ה שמתר כחולין וכו' ועלה אוכל בחולין ונמעשר:

—

תוספות שאנין

תרומה נמי לא תיבעי לך שהרי עשה בה ספק זונה כוונה. משמע מהכ' דרונה אסורה בתרומה וה"נ משמע ביבמות פ' ד' אחין גבי שני אחין שקידשו ב' נשים ובשעת כניסה לחופה החליפו נשותיהן זה לזה וקאמר בגמ' אם היו כהנות נשואות לישראל נפסלות בתרומ' דבי נשא אלמא משמע דרונה אסורה לאכול בתרומה וכן משמע בפ' החולין בבי הכל מודים הבא על חיובי כרייתות שבנה פגום וקאמר בסמוך וכו' תימא איכא למפרך מה לאלמנה שכן האח עצמה מתחלת ה"נ (לימא) [כלומר] גבי בא על חיובי כרייתות דמתחלת דכיוון דנבעלה עשאה זונה משמע דהויא דומיא דאלמנה שמתחלת ואסורה לכהונה ה"נ זונה אסורה בתרומה וה"נ משמע בפ' האשה ובה דאמר הוה ליה שנשכרית או שנבעלה בעלת זנות ונתנין לה מעשר ואוכלת משמע אה בתרומה לא. ואי' ומיהא נפקא לן דרונה אסורה בתרומה דלא אשכחן (בתרומ') [בקרא] אלא איסור כהונה. וי"ל דנפקא לן מדכתיב וכת כהן כי תהיה לאיש יור ודרש' ב' אלמנה לכהן גדול כיון שנבעלה לפסול בה פסולה מן התרומה כיון שנבעלה לזר אצלה ואין כן פסול גדול מזה כשהיא אשת איש ונבעלה לאחר (ל"ה. אלא) ולד"ע דס"ל דאין קדור' תופסין בחיובי לאוין בשום פסול או משמע ליה כי תהיה לשון הויה אלא כי תבעל. [וה"ן] (ג) קריא כתיבי: מה בני ובעל מחיים. פ"ה דמחיים דבעל קא מתסר להו כגון שאם יגרשנה אסורה לכוועל. הלכך מקרא ג' [נמין] למידי דמסר ביה מחיים דבעל אתי והיינו תרומה למעוטי כהני' שאין פסוק זה בא לאסור אלא לאחר מיתת דמחיים הוה ליה

אי הכי לתרומה נמי לא תיבעי קרא. ונילף מההוא טעמא גופיה שהרי עשה הכתוב כסוטה ספק זונה כודאי זונה ובתרומה הא ידעינן דזונה אסורה דכתיב (ויקרא כג) כי תהיה לאיש זר כי תבעל לזר

אזלה היא בתרומת הקדשים לא תאכל ואין לך פסול גדול מזה כשהיא

אשת איש ונבעלה לאחר ולר' עקיבא

מהאי קרא נפקא לן ציצמות (ד' סא.)

כל הפסולים דפסלי והנך נמי דלא תפסי זהו קידושין דכיון דלר' עקיבא אין קידושין מופסין בשום פסול לא משמע ליה כי תהיה לשון הויה אלא כי תבעל: **אלא לרבי עקיבא ארבעה קראי תיבני**. יתירי ז' נטמאה וחד ונטמאה ורבי עקיבא דרש' וו"י הרי ארבעה: **וכהונה אסיה מקל וחומר.** ולא דרש' וו"י. ופרכינן לר' ישמעאל כיון דלא דרש' וו"י ממאי דקרא לתרומה מדרש' וכהונה תמיא בקל וחומר ואסו כוונה דילמא קרא לכהונה אחת דכיון דלא כתיב תרומה כהדיא אנה אמינא תרומה לא אתרצאי לאיסורא אלא כהונה הוא דאתרצאי דחמימא מיניה ותרומה שריא: **אמר לך מסתברא.** דקרא תרומה רבי דומיא דתרין נטמאה דרבי כהן צעל וצועל דמחיים דעל קמייתקרא לזו כגון אם יגרשנה אסורה לצועל הילכך מקרא שגשג נמי למידי דמיתסר ציה מחיים (א) לצועל אחי והיינו תרומה (ג) ולמעוטי כהונה שאין פסוק זה בא לאוסרה אלא לאחר מיתת דמחיים הא אסירה וקיימא דהא מגרש לה והויה לה גרושה ואסורה לכהונה: **ורבי עקיבא.** דמאריך קרא לכהונה דומיא דצעל וצועל לית ליה ואי לא כתיב קרא יתירא לא הוה מרבינן אלא כהונה דחמימא דכל חד וחד קרא בצנפי נפשיה הוא ולא אמרינן הא לא מרבי' אלא דומיא דהנך: **ואי נמי איס' ליה.** ומיתוסק קרא לתרומה אפילו הכי אחא וו"י יתירא לכהונה וא"ע? דאיכא למילפה בקל וחומר טרם וכתב לו קרא: **אלא לאו שמע מינה.** הצטר אשר יגע דדבר שאין זו דעת לישראל הוא דבשר היו נוגע הילכך ספקו טהור וכל טהור יאכל בשר דלאירי בטומאת הגוף דיש בו דעת לישראל כההוא

קאמר לך ספיקו טמא: **דעת נוגע ומגיע.** בטמא ונטמא כי סוטה דיש זה דעת ויש דעת בצועל המטמאה. קמשמע לך דרב גידל דנפקא מכל טהור הא ספק לא יאכל כיון דיש בו דעת זזה שנטמא בצועל בטמא לא צענין דעת: **ומאחר דאין לו.** מקרא מן התורה למה הוא טמא בתרומה לרבי יוחנן (ג) דקאמר עמיד דור אחר לטהרו אצל הוא היה מטמאו: **ומה טבול יום.** שלא העריצ שמשו: **שמוסר כחולין.** כדאמרינן ציצמות כהעיר (דף עד:) תלתא קראי כתיבי טבל ועלה (ו) מותר לחולין ולמעשר העריצ שמשו אוכל בתרומה הניא כפרתו בטומאה שהיא בת קרבן מותר בקדשים: **כבר שני שפסול כחולין.** דכתיב (ויקרא יא) כל אשר בתוכו יטמא חולין ותרומה וקדשים כמשמע דין הוא שיעשה שלישי בתרומה. ודיו ליכא למימר דאם כן לן (צ"ק דף כה.) דהיכא דמיפריך קל וחומר לא אמרינן דיו: **שכן אב העומאה**.

כשם שהמים פרק חמישי סוטה

כמ.

שבן עשה בה ספק זונה בזונה. תימא אמאי לא אמר כיון דטמאה הכתוב מספק מהיכל תימי דמותרת בתרומה ולכהונה ויש לומר אי לאו קראי איכא למימר דלא טמאה אלא לענין בעלה דאיכא ספק חייבי מיתות בית דין על ידו אצל לענין תרומה וכהונה הוה

אמינא אזקי איתמא אחזקה אצל צירושלמי דפרק קמא מתוך קושא וז' דריש חד מהני תלתא קראי ליצט והכי איתא התם תני ר' מאיר אומר שלש טומאות אומרות צפרשה אחד לצעל ואחד לצועל ואחד לתרומה מצינו אשה שהיא אסורה לציתה ומותרת לאכול בתרומה למה לא אילו בת כהן שנישאת לישראל ונאנסה שמה אינה מותרת לציתה ואסורה לאכול בתרומה לא מצינו אשה שהיא אסורה לציתה ומותרת לאכול בתרומה אמר ר' אבין הכין איתאמרת אחת לצעל ואחת לצועל ואחת ליצט אמר ר' יוסי מתינתא אמרה כן ואם מת חוללת ולא מתייצמת: **חד לַתרומה** וחד לַכהונה. אין להקשות וכי ספק חומר מן ודאי דאילו ודאי וציתה מותרת בתרומה ולכהונה דהא צפ' אלמנה ציצמות (דף סא.) מרבינן מוצת כהן כי תהיה לשון ויש ור' כיון שנבעלה לפסול לה שזר אצלה פסלה ומרבינן גר עמומי ומואבי וכו' וקא פריך התם אימא חייבי כריתות נמי פירוש איניהו נמי הוו ככלל נבעלה לפסול לה ומאי שגא דלא תני לזו לעיל ומשני כי תהיה כתיב דוקא בני הויה לפאוקי חייבי כריתות דלאו בני הויה יניהו אלמא דחייבי כריתות לא מפסלי בציתתן ואשת איש אינה נמי מחייבי כריתות ואם כן מספקא אמאי מיפסלי ורש"י שיצט שם אותה הגירסא וזה לשון אימר נבעלה לפסול לה חייבי כריתות אצל חייבי לאוין כיון דתפסי להו זה קידושין לא פסלי לה וכותי ונמין וממזר דפסלי מנלן הנך דאית בהו הויה דאפסקה להך ביאה בלאן הויה שמע מינה כהנך דתפסי זה קדושין משמע קרא ואפ"ה פסלי ולאפוקי חייבי כריתות לא גרסינן אי הכי כותי ועדד וכו' והוא הדין דהוה מזי למימר חייבי כריתות לא מפסלי אלא משום דאיידי זהו לעיל דקתני כותי והיינו עוצד כוכבי' וצמתותינן תפסן העצד פוסל משום ביאה ומשני פסלי מדרי' יוחנן כו' ואית דמפרשין אימא נבעלה לפסול לה חייבי כריתות נמי וכו' וקיסרי ל' בגוה טוצא חדא דמתן צפרק ארבעה אחין (שם דף ג:) אם היו כהנות נפסלו מן התרומה בצעילת אשת איש ועוד קל וחומר חייבי לאוין פסלי חייבי כריתות לא פסלי ועוד הא אמר בעשרה יוחסין (קדושין דף עו:) כהן כהא על אחותו זונה משוי לה וכיון דזונה משוי לה צעילתה פוסלתה דתמיא ליה ששצית או שנבעלה צעילת זנות ונתנין לה מעשר ואוכלת ליה אין אצל תרומה לכהנת אלא: שלישי

כריתות לא מפסלי אלא משום דאיידי זהו לעיל דקתני כותי והיינו עוצד כוכבי' וצמתותינן תפסן העצד פוסל משום ביאה ומשני פסלי מדרי' יוחנן כו' ואית דמפרשין אימא נבעלה לפסול לה חייבי כריתות נמי וכו' וקיסרי ל' בגוה טוצא חדא דמתן צפרק ארבעה אחין (שם דף ג:) אם היו כהנות נפסלו מן התרומה בצעילת אשת איש ועוד קל וחומר חייבי לאוין פסלי חייבי כריתות לא פסלי ועוד הא אמר בעשרה יוחסין (קדושין דף עו:) כהן כהא על אחותו זונה משוי לה וכיון דזונה משוי לה צעילתה פוסלתה דתמיא ליה ששצית או שנבעלה צעילת זנות ונתנין לה מעשר ואוכלת ליה אין אצל תרומה לכהנת אלא: שלישי

כריתות לא מפסלי אלא משום דאיידי זהו לעיל דקתני כותי והיינו עוצד כוכבי' וצמתותינן תפסן העצד פוסל משום ביאה ומשני פסלי מדרי' יוחנן כו' ואית דמפרשין אימא נבעלה לפסול לה חייבי כריתות נמי וכו' וקיסרי ל' בגוה טוצא חדא דמתן צפרק ארבעה אחין (שם דף ג:) אם היו כהנות נפסלו מן התרומה בצעילת אשת איש ועוד קל וחומר חייבי לאוין פסלי חייבי כריתות לא פסלי ועוד הא אמר בעשרה יוחסין (קדושין דף עו:) כהן כהא על אחותו זונה משוי לה וכיון דזונה משוי לה צעילתה פוסלתה דתמיא ליה ששצית או שנבעלה צעילת זנות ונתנין לה מעשר ואוכלת ליה אין אצל תרומה לכהנת אלא: שלישי

שטמאין. וללשון שפי' דגרס שטמאמא אין תשיבנו מהא דאמר' כלי חרס יוכיח שאין זה הוכחה דכלי חרס אינו טהור בחולין והיה לו להביא הוכחה מדבר הדומה לטבול יום שא"ע שטהור בחולין פסול בתרומה שאין זו תשובה דאין צריך הוכחה אלא לסתור תשובתו שתולה טעם החומר דפסול תרומה מפני שהוא אב הטומאה וקא מהדר ליה כלי חרס יוכיח שאין בו חומר זה ופוסל וכן שיטת רוב הדינין כי ההיא דפ' כל הבשר דאמר מנין לבשר בחלב שאסור בהנאה אמרת ק"ו ומה ערלה שלא נעברה בה עברה אסור בהנאה בשר בחלב שנעברה בה עברה בבישול אינו דין שאסור בהנאה מה לערלה שכן לא היתה לה שעת הכושר חמץ בפסח יוכיחו מה לחמץ בפסח שכן כרת כלאי הכרם יוכיחו והא כלאי הכרם דנעברה בהן עבירה בבוריעה וחמץ בפסח נמי עבר בכר כלאי ולא דמי לערלה בקולא דידה וקא הויה הוכחה ע"כ ל"ה. ורבינו משולם (ס) רוצה לישב גרס' הספרים מה להצד השוה שבהן שמותרינן בחולין אפי' קודם הערב השמש ופוסלינן בתרומה עד הערב השמש ומיירי שנשברו כלי חרס. וה"פ נאמר בפ' של מצלה הערב שמש וטמין ליה וכל כלי חרס ואי' מוסיף על ענין ראשון (ו) (וה"פ) וכל כלי חרס אשר יגע בו הזב ישרי יכול ישרבו ודיו בכך ת"ל וכל כלי חרס ולמעלה כתיב הערב השמש לימד על כלי חרס שטענין הערב השמש הוא שנשבר כמו שפירשונו ומותבי' אשמעתין מההיא דאמר במסכת בשר בחלב תחתיתא דאמר רבא אמר גזירה שמה טבילה בת יומא עולה. אלמא כשנטמאו ונשברו מיד טהרו ליה הערב השמש אי לאו גזירה והכא אמר דטעון הערב שמש. וי"ל דהתם יש סברא לומר דכשנשברו וחזר וריתכן דודאי שותרינן [מיד] לפי שעשויין כלים חדשים ופנים חדשות באו לכאן כדאמר בסגול שפסקא אחת מאוניו(P). וה"נ היו ככלי שנוצרי עתה מחדש ולכן יש לנו לומר דטהורין אי לאו טעמא דשמא יאמרו אבל ודאי אם נשברה ולא חזר וריתכן [הרי הם עדיין בתורת ברייתן] דצריך הערב השמש ואי קשיא לך מההיא דחולין טלית טבולת יום שהתחיל לקרעה כיון שנקרעה רובה טהורה דכיון דלא חס עלה ואטבילה אלמא לקרעה

עין משפט ונר מצוה

יא א מיי פ"ה מנ"ל אבות הטומאה הל"ג:

—

תוס' שאנין (המשך)

במינו טהרה במקוה אין במינו אב הטומאה דכל דבר שאין לו טהרה במקוה אינו נעשה אב הטומאה וא"כ היכי טמא מדרס א"כ צ"ל ע"כ שכלי עץ מינו הוא לפי גידולי קרקע וא"כ מצינו בכבר דיעשה אב הטומאה. וי"ל מ"מ כיון שלא מצינו מין כזר שהוא אוכל שיש בשניהן גידולי קרקע וא"כ במינו אב הטומאה לא חשיב ליה מינו. א"צ י"ל גידול לומר דכפות שאור וכלי עץ שניהם דומין זה לזה שאינם ארויין לאכול ועוד דשניהם גידולי קרקע אבל כזר נתי דהוי גידולי קרקע מ"מ ראוי הוא לאכול משא"כ בכפות שאור א"כ לא מצינו שמינו של כזר שני שפוסל בחולין שיפסול. [והיה] אב הטומאה: טבול יום יוכיח שאין כלי שטף הראוי לטבילה מטמא מאוירו וקא פסיל תרומה. ל"ה. הצד השוה שבהן שנטמאין ופוסלינן בתרומה כ"ש כזר חרס ודמי' מן ודאי דאילו ודאי וציתה מותרת בתרומה ולכהונה דהא צפ' אלמנה ציצמות (דף סא.) מרבינן מוצת כהן כי תהיה לשון ויש ור' כיון שנבעלה לפסול לה שזר אצלה פסלה ומרבינן גר עמומי ומואבי וכו' וקא פריך התם אימא חייבי כריתות נמי פירוש איניהו נמי הוו ככלל נבעלה לפסול לה ומאי שגא דלא תני לזו לעיל ומשני כי תהיה כתיב דוקא בני הויה לפאוקי חייבי כריתות דלאו בני הויה יניהו אלמא דחייבי כריתות לא מפסלי בציתתן ואשת איש אינה נמי מחייבי כריתות ואם כן מספקא אמאי מיפסלי ורש"י שיצט שם אותה הגירסא וזה לשון אימר נבעלה לפסול לה חייבי כריתות אצל חייבי לאוין כיון דתפסי להו זה קידושין לא פסלי לה וכותי ונמין וממזר דפסלי מנלן הנך דאית בהו הויה דאפסקה להך ביאה בלאן הויה שמע מינה כהנך דתפסי זה קדושין משמע קרא ואפ"ה פסלי ולאפוקי חייבי כריתות לא גרסינן אי הכי כותי ועדד וכו' והוא הדין דהוה מזי למימר חייבי כריתות לא מפסלי אלא משום דאיידי זהו לעיל דקתני כותי והיינו עוצד כוכבי' וצמתותינן תפסן העצד פוסל משום ביאה ומשני פסלי מדרי' יוחנן כו' ואית דמפרשין אימא נבעלה לפסול לה חייבי כריתות נמי וכו' וקיסרי ל' בגוה טוצא חדא דמתן צפרק ארבעה אחין (שם דף ג:) אם היו כהנות נפסלו מן התרומה בצעילת אשת איש ועוד קל וחומר חייבי לאוין פסלי חייבי כריתות לא פסלי ועוד הא אמר בעשרה יוחסין (קדושין דף עו:) כהן כהא על אחותו זונה משוי לה וכיון דזונה משוי לה צעילתה פוסלתה דתמיא ליה ששצית או שנבעלה צעילת זנות ונתנין לה מעשר ואוכלת ליה אין אצל תרומה לכהנת אלא: שלישי

שטמאין. וללשון שפי' דגרס שטמאמא אין תשיבנו מהא דאמר' כלי חרס יוכיח שאין זה הוכחה דכלי חרס אינו טהור בחולין והיה לו להביא הוכחה מדבר הדומה לטבול יום שא"ע שטהור בחולין פסול בתרומה שאין זו תשובה דאין צריך הוכחה אלא לסתור תשובתו שתולה טעם החומר דפסול תרומה מפני שהוא אב הטומאה וקא מהדר ליה כלי חרס יוכיח שאין בו חומר זה ופוסל וכן שיטת רוב הדינין כי ההיא דפ' כל הבשר דאמר מנין לבשר בחלב שאסור בהנאה אמרת ק"ו ומה ערלה שלא נעברה בה עברה אסור בהנאה בשר בחלב שנעברה בה עברה בבישול אינו דין שאסור בהנאה מה לערלה שכן לא היתה לה שעת הכושר חמץ בפסח יוכיחו מה לחמץ בפסח שכן כרת כלאי הכרם יוכיחו והא כלאי הכרם דנעברה בהן עבירה בבוריעה וחמץ בפסח נמי עבר בכר כלאי ולא דמי לערלה בקולא דידה וקא הויה הוכחה ע"כ ל"ה. ורבינו משולם (ס) רוצה לישב גרס' הספרים מה להצד השוה שבהן שמותרינן בחולין אפי' קודם הערב השמש ופוסלינן בתרומה עד הערב השמש ומיירי שנשברו כלי חרס. וה"פ נאמר בפ' של מצלה הערב שמש וטמין ליה וכל כלי חרס ואי' מוסיף על ענין ראשון (ו) (וה"פ) וכל כלי חרס אשר יגע בו הזב ישרי יכול ישרבו ודיו בכך ת"ל וכל כלי חרס ולמעלה כתיב הערב השמש לימד על כלי חרס שטענין הערב השמש הוא שנשבר כמו שפירשונו ומותבי' אשמעתין מההיא דאמר במסכת בשר בחלב תחתיתא דאמר רבא אמר גזירה שמה טבילה בת יומא עולה. אלמא כשנטמאו ונשברו מיד טהרו ליה הערב השמש אי לאו גזירה והכא אמר דטעון הערב שמש. וי"ל דהתם יש סברא לומר דכשנשברו וחזר וריתכן דודאי שותרינן [מיד] לפי שעשויין כלים חדשים ופנים חדשות באו לכאן כדאמר בסגול שפסקא אחת מאוניו(P). וה"נ היו ככלי שנוצרי עתה מחדש ולכן יש לנו לומר דטהורין אי לאו טעמא דשמא יאמרו אבל ודאי אם נשברה ולא חזר וריתכן [הרי הם עדיין בתורת ברייתן] דצריך הערב השמש ואי קשיא לך מההיא דחולין טלית טבולת יום שהתחיל לקרעה כיון שנקרעה רובה טהורה דכיון דלא חס עלה ואטבילה אלמא לקרעה

(א) ז"ל אוכל כחולין ונמעשר. כבר שני שפסול לחולין דכתיב כו'. (ג) ז"ל תאמר באוכל שאינו נעשה אב הטומאה אפי' כו'. (א) ז"ל שאין לו טהרה במקוה אינו טמא וטמא טומאת מדרס ועי"כ ז"ל משום דכלי עץ מינו הוא לפי ששניהם גידולי קרקע וכל שיש צמיח טהרה במקוה טמא מדרס וכן תאמרינן שם בני מנח ע"ע וא"כ למה לא תאמרו נמי מין כזר כיון דשניהם גידולי קרקע כו'. (ד) ז"ל דפסול טפי מנטול יום שהוא כו'. (ה) כ"ו כוהל בשלטי הגזירות על הגהות מדברי שם פי כירה מנ"ה. (ו) נטמא ממה שהיה הולך וכל הוא לענין אחר כדאמר משה מדות ככל חרס א"ש שנקב טהור למפרע מ"מ כו'. ג"ל וז"ה שם. (ז) למד על הנגזר שטענין הערב שמש והרי הוא אומר כזר וכל י"ז ג"ל וז"ה שם. (ח) ומתקדשותיו ומקנה טמאה נפקא ענינ' ומקנה טהורה פנים חדשות כלא נאכל ל"ל וז"ה שם ע"ש.